

Entre el mite i la complexitat històrica

Amb la publicació d'*Almansa 1707. Després de la batalla*, de Joan Francesc Mira, la col·lecció «Grans Obres» de Bromera se suma a la commemoració dels 300 anys de la mítica batalla que va comportar la supressió del Regne de València com a entitat política.

Almansa 1707... segueix la línia dels anterior números d'aquesta col·lecció: format gran, paper de qualitat, profusió de fotos,

orientació divulgadora, etc. També continua amb l'afany desmitificador que ja va animar el volum que Joan Francesc Mira va dedicar als Borja. Ara és el torn de la Guerra de Successió, de la derrota d'Almansa i de la conseqüent anul·lació de la base legal i constitucional d'un Estat, el dels valencians. De fet, l'obra present malda per posar una mica de llum tant en la visió romàntica i patriòtica dels fets, com en la versió oficial del bàndol vencedor. Arribats en aquest punt, hom podria argumentar que totes i cadascuna de les interpretacions d'un fet són interessades i que, per tant, la seua orientació dependrà de qui l'explique. La resposta la podem trobar en la conversa cèlebre entre Àlicia i el personatge Humpty Dumpty en *Àlicia a través de l'espill*: «Quan jo use una paraula –va insistir Dumpty amb un to de veu més aviat desdenyós– vol dir el que jo vull que diga [...] ni més ni menys/La qüestió –va insistir Àlicia– és si es pot fer que les paraules signifiquen tantes coses diferents/La qüestió –va concloure Dumpty– és saber qui mana [...] això és tot». Així doncs, amb la intenció de bandejar tant les confusions interessades com les simplificacions reduccionistes, Mira es proposa de divulgar la revisió dels fets sobre la qual treballen els nous estudis històrics des de fa uns anys. I és que al llarg d'aquests tres-cents anys, s'han acumulat algunes idees o imatges ben poc fonamentades. En primer lloc, l'autor proposa revisar la imatge negativa del Regne de València de finals del XVII i principis del XVIII

ALMANSA 1707. DESPRÉS DE LA BATALLA

JOAN FRANCESC MIRA

COL·LECCIÓ «GRANS OBRES», 3

125 PÀGINES

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2006

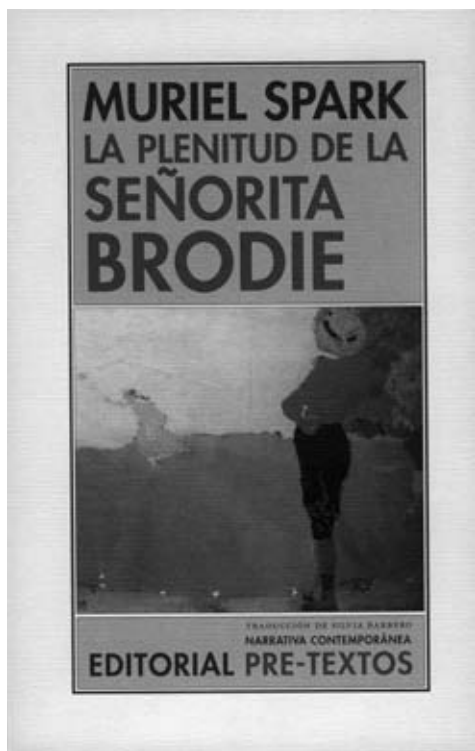
com un país estancat, endarrerit, rural, feudal i sense cap consciència política. També incideix en la poca validesa de la idea

dels «furs i privilegis» valencians com un vestigi medieval incompatible amb una societat moderna i organitzada. D'altra banda, l'autor desacredita la imatge moderna i oberta de la nova legalitat borbònica i castellana, així com de la seua responsabilitat en la modernització i l'obertura al progrés econòmic del nostre país. Però, sobretot, Mira insisteix en que cal repensar la idea que la Guerra de Successió, va ser una mera «revolta camperola» sense continguts nacionals o polítics. Finalment, reivindica la dimensió europea del conflicte i denuncia que aquesta haja estat expressament obviada. I és que la destrucció del nostre Estat, ara fa 300 anys, fou un efecte col·lateral d'un conflicte on va estar implicada des d'Àustria fins a Portugal, d'Holanda a Itàlia, d'Anglaterra als estats alemanys. Fet i fet, es jugava, a més del futur del gran comerç atlàntic i del domini del mar, la configuració dels actuals estats-nació europeus, en una pugna entre el model de la monarquia parlamentària i el de l'absolutisme més intransigent. És per tot això que l'autor mira de ressituar la imatge d'Almansa i de totes aquelles que giren entorn de la Guerra de Successió «en un context de realitats històriques complexes». La celebració del 25 d'abril –en recobrar la vida democràtica a partir del 1977– és, en paraules de l'autor, «el símbol de la memòria recuperada d'una idea del propi país i d'una projecció de la seua existència renovada».

Àlicia Toledo

La fascinant ambigüitat de la senyoreta Brodie

La senyoreta Jean Brodie és una professora poc convencional en una escola femenina conservadora d'Edimburg, durant els anys 30. Considera que està en la plenitud de la seua vida i està disposada a convertir les seues alumnes en la *crème de la crème*.

LA PLENITUD DE LA SEÑORITA BRODIE

MURIEL SPARK

TRADUCCIÓ DE SILVIA BARBERO

173 PÀGINES

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2006

En una primera lectura, *La plenitud de la senyoreta Brodie*, de Muriel Spark, pot donar la impressió de ser únicament una comèdia irònicament amable sobre una professora poc convencional i el seu grup d'alumnes. A aquesta impressió de simplicitat hi contribueix la utilització, per part de l'autora, d'un narrador omniscient constantment present en la història. És una impressió, però, enganyosa, que no fa justícia a la malícia, diguem-ho així, amb què Spark va escriure la seua novel·la més coneguda. De fet, el narrador omniscient, que contínuament anticipa fets posteriors i retrocedeix també en el temps, no utilitza el seu poder per contar-ho tot des d'una única perspectiva, sinó que la història i el retrat de la senyoreta Brodie ens arriben filtrades a partir de la fascinació i la sensació de misteri que provoca en les seues alumnes. Aquesta fascinació i misteri, que es transmeten també al lector, són conseqüència, en gran part,

de les contradiccions i ambigüitats del personatge. Així, si bé la senyoreta Brodie insisteix que el seu mètode educatiu consisteix a extreure o desvetlar el que les seues alumnes porten dins, també demana d'elles una lleialtat absoluta i recorda que «*vosotras sois mías. Tenéis mi impronta y estáis cortadas por mi patrón*». A canvi d'anades als museus i de vesprades dedicades a jugar al golf, la senyoreta Brodie espera que les seues alumnes escoltaran les històries dels seus amors passats i presents. Encanta les seues alumnes i enriqueix les seues vides alhora que exerceix sobre elles un control excessiu obligant-los a seguir la seua voluntat, ja siga al llit d'un dels seus amants, fent d'espia per a ella o com a màrtir de la seua ideologia política. Quan parla, tendeix a utilitzar clixés, sense pensar massa en el seu significat, com quan insisteix, per exemple, que es troba en la seua plenitud. La seua vida amorosa és poc convencional per a una professora soltera dels anys 30. D'altra banda, és admiradora de Mussolini, Hitler i Franco. Les alumnes són conscients que han estat incloses en una mena de club selecte i la seua professora esdevé l'heroïna encarnada de les seues novel·les romàntiques de misteri. La seua decisió de dedicar la seua «plenitud» a la formació de les seues

alumnes té conseqüències per a tots els éssers que entren en relació amb ella. Aquesta novel·la de Muriel Spark ha estat comparada més d'una vegada amb *Senyor de les mosques*, de William Golding. Tant la novel·la de Golding com la de Spark es concentren en petites comunitats, convertides en autèntics microcosmos gràcies a l'al·legoria i el símbol. S'ha suggerit que *La plenitud de la senyoreta Brodie*, situada en l'Edimburg dels anys 30, reproduceix, en miniatura, el sorgiment del feixisme a Europa. Des d'un altre punt de vista, el petit grup d'alumnes, triat i predestinat a convertir-se en *la crème de la crème*, com li agrada repetir a la senyoreta Brodie, és utilitzat per Muriel Spark per realitzar una anàlisi irònica i maliciosa alhora sobre la influència del calvinisme en les formes de comportament social, aquella religió que, a Edimburg, «*impregnaba el lugar en la misma proporción en que era ignorada por la gente*».

L'estil de Spark, repetitiu i oscil·lant en la línia del temps, provoca un efecte hipnòtic sobre el lector i reforça tant la creació de personatges misteriosos com un inquietant sentit d'ambigüitat moral. Aconsegueix, en últim terme, el que anuncia el títol del llibre de psicologia que escriurà una de les alumnes de Brodie: *La transformació dels tòpics*.

Enric Iborra

Excés de revolucions

Emili Pardiñas (*Pedrals*, o simplement P., com se l'anomena al llarg de l'àlbum) esdevé narrador i protagonista absolut d'aquest itinerari il·lustrat a través de la seua vida, que passa per Cuba, França, els Estats Units o l'Europa de l'Est.

A LA REVOLUCIÓN EN GERUNDIO

EMILI PARDIÑAS I CARLOS AZAGRA

96 PÀGINES

EDICIONS DE PONENT, CASTALLA, 2006

Es fa difícil ressenyar un llibre d'aquestes característiques, en què, embolcallat en cobertes de cartoné i amb paper de qualitat, se'ns presenta el recorregut del protagonista narrat per ell mateix a través dels emplaçaments més significatius, en l'àmbit mundial, des del seu punt de vista de revolucionari convençut. Aquests emplaçaments coincideixen, justament, amb els que van gaudir de la seua presència: pel maig del 68, per exemple, ell estava a França i era conegut de Jean-Paul Sartre i Simone de Beauvoir; el 1969, a Cuba, es movia entre els camperols i els líders ahora; després, anava als països de l'Est, als Estats Units —on se suposa que *«hay que oír a nuestros morenitos susurrar piropos guarros a los oídos de las ingenuas y sanas rubitas americanas, con la excusa de la lengua»*— i encara participava en la lluita antifranquista com a membre d'un grup armat, el MIL, al qual pertanyia també Salvador Puig Antich (protagonista d'un film recent respecte del qual el mateix Pardiñas i altres companys han manifestat queixes relatives a la manca de rigor històric). Resulta sorprenent el nombre d'amants de P. que omplien aquestes pàgines gairebé fins a la superpoblació. En referir-se a autors admirats profundament per ell, a més, ho fa sempre amb paraules com «Nietzche» —en lloc de «Nietzsche»— o «Passolini» —en lloc de «Pasolini»—, la

qual cosa resulta no menys sorprenent. Les frases amb errors de sintaxi o directament inintel·ligibles hi abunden: *«Es posible que los curiosos frente a la puerta pueden intrigarse de ver a los mismos jóvenes entrar en el súper fort, bajando en helicóptero y luego salir subiendo a patadas»*, o *«Aparentemente ciegas, sus brillos de colores, como las meigas nos invitan inexorablemente»* en són només dos exemples.

No obstant això, el text té un estil propi innegable i, sens cap mena de dubte, funciona dins d'aquest, sobretot en conjunció amb el gran treball de Carlos Azagra, de qui a penes coneixíem *Pedro Pico y Pico Vena*, d'*El Jueves*, de to i plantejament en el fons semblants als d'aquesta obra. Potser la clau és agafar el fil al personatge, al seu discurs impulsiu —¿volgudament descurat?— i a la rocambolesca peripècia intercontinental que se'ns presenta com a autobiografia realista... I no seré jo, precisament, qui negue que ho siga. El cas és que, quan tot acaba —amb la imatge de P. al cim d'un penya-segat, somrient—, hi ha l'estranya alegria d'haver assistit a la formidable vida d'un torrat contada per ell mateix. I al cap i a la fi, amb un grau de cocció major o menor, en aquesta vida tots estem torrats.

Felip Tobar

Gaudeamus Xipitur

La recopilació de les vinyetes publicades per Xipell en la premsa diària conformen un retrat de l'actualitat que, en una mirada retrospectiva, és un document simpàtic per a refrescar la memòria i enllaçar fets pretèrits. Amb una visió aguda i atenta a la realitat, transforma en personatges de còmic les personalitats més rellevants.

GAUDEAMUS UJITUR
JOAN MONTAÑÉS XIPELL
97 PÀGINES

PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT JAUME I,
CASTELLÓ DE LA PLANA, 2006

L'humor gràfic de Xipell, que pren vida diàriament amb les seues col·laboracions en *Levante-EMV*, salva la curta vida del seu origen mediàtic amb aquest recull. *Gaudeamus Ujitur* arreplega, en una acurada edició en tapa dura, totes les vinyetes on l'humorista gràfic castellanenc s'ha referit a la Universitat Jaume I en el seu treball com a col·laborador del diari *Levante* en l'edició castellanenca. Aquesta recopilació, feta per commemorar el quinze aniversari del naixement de la universitat de Castelló (UJI), per una banda, recupera la tasca d'anàlisi de la realitat feta per Xipell sota la seua particular òptica humorística; d'altra banda, converteix un material nascut de l'actualitat diària en un document que rescata per a la memòria els avatars de la posada en marxa de la institució universitària. Quinze anys, des del 1991 fins al 2006, que han suposat un ingent esforç per a

dotar de tota mena d'infraestructures el campus universitari i on, com és de suposar, els protagonistes més habituals caricaturitzats per Xipell són els rectors que l'han presidit: Francesc Michavila, Celestino Suárez, Fernando Romero i l'actual, Francisco Toledo. També els rectors de torn de les universitats veïnes: de València i Alacant.

Hi ha un resum d'encontres i desencontres amb els polítics, tant de l'esfera local com autonòmica: l'alcalde, el president de la Diputació, el subdelegat del Govern, el president de la Generalitat Valenciana... A hores d'ara, no hi ha cap polític o personatge públic rellevant de l'actualitat castellanenca que no haja protagonitzat cap historieta humorística de Xipell. Fins i tot, el rei d'Espanya mateix, Joan Carles I, apareix amb motiu de la col·locació de la primera pedra de la Ciutat Universitària. Tots ells són personatges amb vida pròpia i interaccionen amb autonomia dins d'unes vinyetes que ironitzen sobre un apartat concret de la realitat, com ara els problemes de finançament durant la primera etapa de creació, la manca d'edificis o els nombrosos entrebancs que hi hagué fins al període transitori, en què s'aprovà la normativa singular. L'humor de Xipell naix d'una equació on, de segur, hi ha l'anàlisi i la síntesi de

la realitat, barrejades amb elements ficticis, grans dosis d'enginy, intel·ligència, recursos gràfics i jocs de paraules. N'és un exemple el fet que el CUC (Col·legi Universitari de Castelló, germen de l'ens universitari), vinga representat directament com un cuc a dins d'una poma. En la vinyeta inicial, el cuquet és reivindicant «la poma sencera». Siga com siga, el resultat de l'equació és, per al lector, el somriure. Per al protagonista de la vinyeta, trobar multiplicada la seua popularitat. Perquè a pesar que la naturalesa del gènere fa que les caricatures es rabegen exagerant els trets més sarcàstics, la caricatura del personatge públic li aporta dos trets positius: l'acosta al públic lector fent-lo més simpàtic i, amb el riure, provoca un distanciament de la realitat, un «llevar-li ferro» a l'assumpte, és a dir, té un efecte terapèutic. Per tant el retrat, tot i ser habitualment ingrat amb els defectes físics, al capdavall resulta afavoridor.

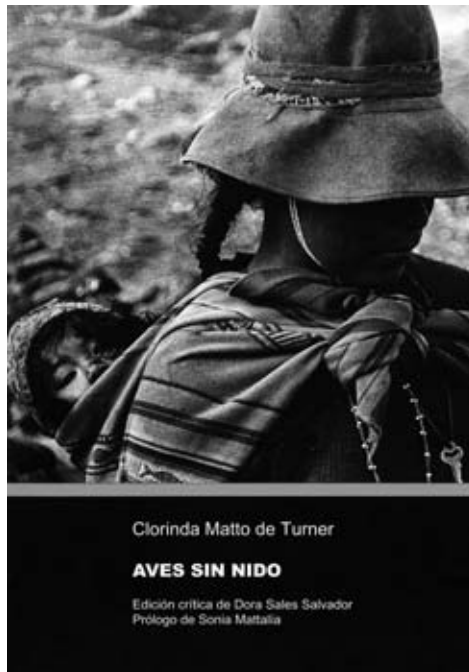
No em puc estar d'afegir, irònicament, encara que amb el convenciment de qui ha seguit la trajectòria de l'humorista gràfic des dels seus inicis, que els personatges reals retratats per Xipell s'assemblen d'una manera sorprenent a la seua caricatura.

Isabel Marín

Reivindicació dels indígenes peruans

Ellago Ediciones publica una edició crítica d'*Aves sin nido*, la novel·la principal de Clorinda Matto, a càrrec de Dora Sales Salvador, en un volum que incorpora un detallat estudi introductori, un aplec valuós de notes i una conferència dictada per Matto a Buenos Aires.

AVES SIN NIDO

CLORINDA MATTO DE TURNER

---

300 PÀGINES

ELLAGO EDICIONES, CASTELLÓ DE LA PLANA, 2007

Aves sin nido, la novel·la fonamental de la peruana Clorinda Matto de Turner, ens facilita la possibilitat d'accedir a una literatura de la qual no abunden les mostres. L'eclosió del «realisme màgic» sud-americà ens va obligar a girar la vista cap a unes literatures que, si bé s'expressaven en castellà, no tenien una presència regular a les llibreries de l'Estat espanyol i que, gràcies a aquell fenomen, ja no han deixat d'arribar-nos, en major o menor grau. Ara bé, aquella insòlita florida literària potser no hauria estat possible sense una activitat prèvia de la qual molt rarament hem tingut notícia i de la qual *Aves sin nido* és una singular representant.

La vida de la seua autora, Clorinda Matto (Cuzco, 1854-Buenos Aires, 1909), és, en si mateixa, una bona novel·la: considerada com una precursora dels moviments reformistes i de la lluita pels drets de les dones a Llatinoamèrica, fou una destacada periodista en un temps en què la condició femenina era un entrebanc importantíssim. Dirigí periòdics, fundà empreses, escrigué teatre, narrativa, assaig i articles on ara comentava lleis que defensaven els drets de les dones, ara difonia consells sobre mesures higièniques. Després d'uns inicis lligats als relats tradicionals, *Aves sin nido* –la seua millor obra literària– suposà un colp de puny sobre la taula que alterà el pols de la conservadora societat peruana. Publicada el 1889 de manera simultània a

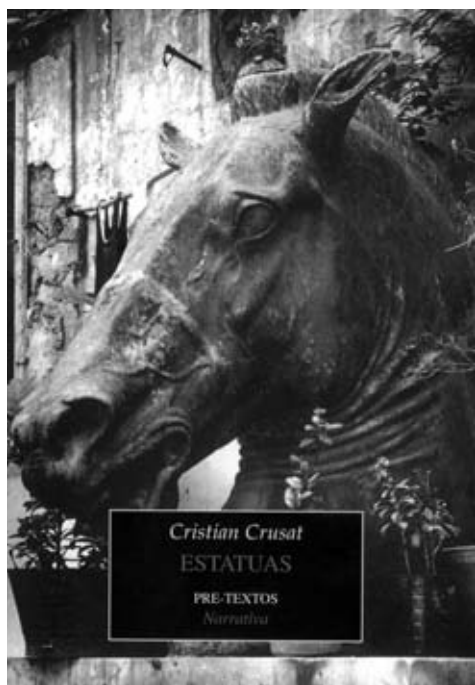
Buenos Aires i Lima i, uns anys després, a València (per consell de V. Blasco Ibáñez), la novel·la denuncia la condició semiesclava de la població indígena peruana, sotmesa al domini d'eclesiàstics, latifundistes i polítics, i suposà un escàndol considerable que valgué a l'autora crítiques aferrissades. Més tard, la derrota de l'opció política amb què s'identificava Matto la menà a l'exili argentí, on moriria uns anys més tard.

És cert que els anys no han passat vanament per a *Aves sin nido*. Alguns dels plantejaments que ofereix resulten candids: la pàtina fulletonesca del relat, la concepció plana dels personatges, la creença que la remissió dels indis és possible a través d'alguns mecanismes –com el cristianisme– que estan en la base de la seua opressió... I la prosa amb què els expressa sovint fa olor de florit. Estaríem d'acord, doncs, a considerar que l'interés d'*Aves sin nido* és més aviat arqueològic. Amb tot, la seua condició de testimoni de primera mà d'una societat profundament injusta, on la divisió entre conquistadors i indis perdura intacta, el retrat d'unes relacions de gènere encara molt desequilibrades o, simplement, la seua condició de precursora literària d'una línia de pensament i d'alguns autors més que notables en justifica de sobres tant la publicació com la lectura.

Vicent Usó

Històries

Cristian Crusac diposita en l'absurd i en l'extravagància dels seus personatges l'essència minimalista d'uns relats poblats de persones i situacions inimaginables, a la manera de Sánchez Ferlosio. En ells la vulgaritat esdevé anècdota i tendresa.

ESTATUAS

CRISTIAN CRUSAC

COL·LECCIÓ «NARRATIVA»

101 PÀGINES

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2006

Diria que allò que tenen de sòrdids els fa paradoxalment creïbles. Així són els relats d'aquest jove escriptor (Marbella, 1983), històries per on els pensaments dels distints narradors despullen la realitat per penetrar en el món surreal, el seu i aquell dels éssers més pròxims que els envolten.

Cru, irònic i mordaç, Crusac pot arribar a l'horror mentre festeja amb situacions i personatges d'extrema vulgaritat o decrepidud, dels quals només ens desvetlla quatre trets per impactar-nos o suggerir-nos-en la imatge amb major força: «*Doña Purificación permanecía tumbada en la cama, postrada, sobre ella la manta y la colcha, tan sólo asomaba tímidamente la cabeza moviendo unos ojillos que se despedían de los allí congregados, gracias por venir.*»

Com a contista, Crusac és ben bé un home de poques paraules, però penetrants. Els seus relats tenen aire de perversitat, i per ells navega l'absurd i el pessimisme, però també l'humor i la tendresa, sentiments que no estalvia

a l'hora de tractar els seus personatges: és el cas de Mando.

Aquest darrer, després d'haver perdut la feina de professor a causa de «*su escasa aptitud para hacerse obedecer*» –ens diu el narrador– reflexiona i conclou que «*visto así, el despido adquiere nuevos tintes dignamente literarios*», perquè al cap i a la fi «*jamás se planteó ejercer la docencia. Fue la única salida tras quebrar la editorial de la revista literaria donde trabajó desde que finalizara sus estudios universitarios*».

Però l'humor més corrosiu i els despropòsits més coratjosos arriben amb la burla que esbossen relats com «Tú ya me entiendes» o «La tradición», on ens dibuixa el panorama social d'un poble minúscul amb pocs detalls i força humor: «*un pueblecito de apenas noventa personas, que casi no había mujeres y que se llamaba Medinavillorio*». Aquí «*[...] los alcaldes eran siempre los mismos, los Ramones –nada que ver con aquellos rockeros, los alcaldes del pueblo eran calvos– del mismo modo que en España están los Borbones o en Mónaco los Grimaldi*». La resta, ja podeu imaginar-la...

A partir de personatges innocus, vulgars i amb poc d'interés, Crusat crea històries imprevisibles envoltades d'ambients i circumstàncies sòrdides, on desmitifica figures més o menys intocables, com ara la del metge del poble que s'afegeix a l'aventura desfogadora dels solters; el guàrdia civil enamorat de la minyona de Doña Purificación, els

rectors de «Tú ya me entiendes», com és el cas de «*el incauto de Tomás, recluido por el prelado en aquella huerta aldea por un problema de faldas con una barragana indiscreta*», o l'executiu d'èxit burlat en «Algo no huele bien».

Aquestes situacions un tant sòrdides acompanyen uns relats de pensament fluid dins d'un món tan delirant com real on la narrativa i l'estil de Crusat camina de puntetes, sigil·losament i elegant, al temps que rotunda i sense miraments. Només cal pensar en la conversa dels dos rectors sobre els seus deliris sexuals o l'absurd de Fehling, un professor jubilat que es dedica a escriure i visitar de tant en tant la Lucía, interna en una residència, i que és sorprés i jutjat per la seua dona quan visita un *peep-show* per documentar-se'n.

Però si en algun aspecte haig d'insistir, diré que Crusat recrea amb teatralitat i força escènica situacions poc comuns, però creïbles, i que ho fa amb el mínim d'elements, i a partir de la descripció d'unes rutines innòcues i intrascendents que ens condueixen cap a un desenllaç xocant i inesperat o fins i tot tràgic, com en el cas de «Doña Purificación».

En definitiva, són l'engany, la confusió i els malentesos ridículs i absurds alguns dels ingredients de les nostres vides, amb els quals Crusat ha decidit atiar les seues històries.

Lourdes Toledo

Nápoles, agosto de 1944

Aparece en traducción al castellano, después de más de cincuenta años de su primera edición en España, la novela de John Horne Burns *La Galería*, un clásico moderno de las letras americanas ambientado en uno de los puntos candentes de la ciudad de Nápoles durante la Segunda Guerra Mundial.

LA GALERÍA

JOHN HORNE BURNS

COL·LECCIÓ «AZULES»

492 PÀGINES

PARTÉNOPE, VALÈNCIA, 2006

El escritor estadounidense John Horne Burns (Andover, Massachusetts, 1916-Toscana, Italia, 1953) fue, desde que tuvo oportunidad de llevar a cabo su particular descubrimiento, un enamorado de Italia. La circunstancia que lo llevó hasta el país europeo fue su enrolamiento en el ejército norteamericano. Después de su paso por Harvard en su época de estudiante, se alistó en 1942. Pasó un año en Casablanca y Argel trabajando en puestos de inteligencia militar para acabar en Italia, gracias a sus conocimientos de la lengua italiana, como traductor.

Allí, más concretamente en Nápoles, en agosto de 1944, transcurre la acción de esta novela de claros tintes autobiográficos que Horne Burns, autor de otras dos novelas de escasa repercusión –*Lucifer with a book* (1949) y *A cry of chil-*

dren (1953)– escribió a su vuelta a los Estados Unidos. El éxito que alcanzó con este libro, sin ser definitivo, fue rotundo. Debido a su prematura muerte a los treinta y seis años (oficialmente sufrió una hemorragia cerebral, pero es más que probable que tuviera que ver con sus problemas con el alcohol), el eco que obtuvo con esta novela fue decreciendo paulatinamente.

En *La Galería*, su autor traza una serie de retratos y paseos (así los denomina) que no son sino los distintos personajes que describe, todos ellos norteamericanos que han ido a parar de un modo u otro a una guerra que no entienden, en las distintas ciudades donde el propio escritor estuvo de paso (Casablanca, Argel), para finalmente situarlos bajo la cúpula sin cristales de la Galería Umberto I, epicentro de los movimientos de buena parte de la soldadesca aliada en una semiderruida ciudad de Nápoles. En sus bares, tiendas, en las calles adyacentes, todo se cuece allí. Y los personajes de Burne Johns, naturalmente, convierten la galería en el eje de sus vidas. Personajes que se preguntarán una y mil veces por el sentido de la guerra y de sus vidas en tales circunstancias; que harán lo imposible por ayudar a los demás en su inesperado cometido o que, como el

propio Horne Burns, ahogarán muy a menudo sus penas en alcohol.

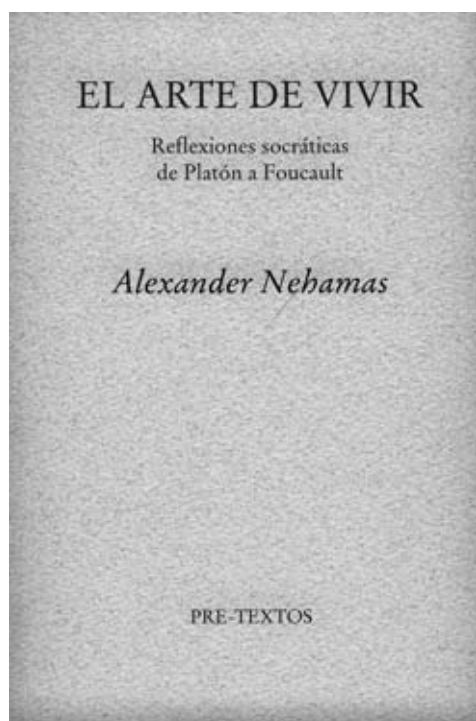
La Galería apareció publicada en 1947 bajo los auspicios de la editorial Harpers & Brothers de Nueva York. Dos años más tarde aparecía en España, traducida por Julio Fernández-Yañez y publicada por la editorial Caralt. Desde entonces y hasta ahora, ninguna otra edición en nuestro país de este clásico moderno había visto la luz. La traducción que edita ahora la valenciana editorial Parténope (sello dedicado, según sus principios fundacionales, a la literatura italiana) viene firmada por Txaro Santoro, que con anterioridad ha publicado traducciones de la poesía de Friedrich Hölderlin (*Odas, Poemas de la locura*) o de Robert Louis Stevenson. Una recuperación, desde luego, felicísima para el lector en español.

Rafael Martínez

L'ombra de Sòcrates

En aquestes reflexions, l'autor examina com va ser tractat Sòcrates per filòsofs com Plató, Montaigne, Nietzsche i Foucault per tal d'establir nous modes de vida més que per tractar de contestar preguntes filosòfiques de caràcter abstracte i general. Ho fan donant la seua pròpia versió de qui va ser Sòcrates.

EL ARTE DE VIVIR.
REFLEXIONES SOCRÁTICAS DE PLATÓN A FOUCAULT

ALEXANDER NEHAMAS

TRADUCCIÓN DE JORGE BRIOSO

406 PÁGINES

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2006

Generalment, la filosofia és entesa com una disciplina teòrica. L'autor, però, no està d'acord amb aquesta concepció. El punt de partida del seu llibre és justament la idea que no sempre ha estat així i que, més encara, no hauria de ser així. Cal tenir en compte, diu, que no sols la persona i la vida del filòsof acusa el seu treball teòric, sinó més concretament el fet de convertir la filosofia en un «art de viure».

Durant el període que va des de la Grècia clàssica fins a la Roma tardana, aquest propòsit es presenta com un objectiu central de diferents corrents filosòfics, com el dels estoics i els epicuris. Fins i tot Plató i Aristòtil amb una obertura d'interessos teòrics molt àmplia estaven profundament inclinats a trobar el camí a una vida bona, tant personalment com col·lectivament. L'autor fa seua aquesta preocupació i al llarg de

la seua obra estudia aquesta forma d'entendre la filosofia. La seua reflexió es centra en les figures de Montaigne, Nietzsche i Foucault. També cita, sense estudiar-los, pensadors com Pascal, Schopenhauer, Kierkegaard, Emerson, Thoreau i fins i tot Wittgenstein. Segons Nehamas, tots ells tenen en comú no sols la intenció de construir-se un art de viure sinó, i precisament per això, de moure's en un pla profundament expressiu que és el de la literatura. Hi ha, junt a la voluntat de pensar temes tradicionalment considerats com a filosòfics, la necessitat de recórrer a les possibilitats de l'escriptura poètica, a l'estil personal que revela la pròpia idiosincràsia, el seu jo. En compte de pensar objectivament, impersonalment, fan tot el contrari: pensen aprofundint la seua subjectivitat.

Els filòsofs de l'art de viure que l'autor estudia en aquest llibre consideren el jo no com un fet donat, sinó com una entitat construïda. En ells «*la obra que reflexiona sobre la vida filosòfica es el propio contenido que ella misma crea*».

La primera part de l'obra està dedicada a Sòcrates –i Plató, és clar– amb el qual, justament, va començar la filosofia com art de viure. Paradoxalment, però, resulta que Sòcrates no va escriure res, cosa que constitueix una absolu-

ta excepció a la tesi de l'autor segons la qual els filòsofs que s'ocupen de fabricar el seu jo, ho van fer escrivint. L'art de viure es realitzava en ells amb l'art d'escriure's. De més a més, sabem ben poc de la vida de Sòcrates. «*Sócrates aparece ya hecho, no tenemos idea de cómo llegó a ser lo que era*.» I encara cal afegir-hi que no parla d'ell mateix. «*Es un misterio por su ironía, su silencio persistente acerca de sí mismo, silencio que ha dado origen a un remolino de voces a su alrededor que han tratado de hablar por él para explicar quién era y cómo llegó a ser de esa manera*.»

La primera part del llibre se centra en l'examen de Plató enfront de Sòcrates, un Plató, però, que admet implícitament que no entén el personatge que ha creat. La segona part està dedicada a encarar Montaigne amb Sòcrates («*Una cara para la razón de Sócrates: 'De la fisonomía' de Montaigne*»), a enfrontar Nietzsche amb ell («*Una razón para la cara de Sócrates: Nietzsche y el problema de Sócrates*») i, finalment, Foucault («*Un destino para la razón de Sócrates: Foucault y el cuidado de sí*»).

Cal dir que l'autor, en aquestes reflexions socràtiques de Plató a Foucault, s'implica ell mateix en la recerca personal d'un art propi de viure.

Josep Iborra

Alta fidelitat

El guionista Pablo Herranz i el dibuixant Toni Benages i Gallard presenten aquest retrat costumista d'una colla de joves a la ciutat de València, una mena d'exemple d'allò que s'ha anomenat *slice of life*, amb esdeveniments, llocs i situacions que resulten tan reconeixedors com eficaços per al propòsit de l'obra.

LAS MANOS EN LOS BOLSILLOS

PABLO HERRANZ / TONI BENAGES I GALLARD

---

46 PÀGINES

EDICIONS DE PONENT, CASTALLA, 2006

No és tan sols el Micalet –que obri la narració per dir-nos de manera inconfusible on transcorre, sense que res més ens ho diga–, la profusió de substàncies de dubtosa bondat per a l'organisme –en especial durant les dates prèvies als exàmens dels protagonistes– o les emissores llibertàries –on el personatge principal, Fran, treballa com a locutor–, allò que ens situa de seguida en un context determinat, en una època que simplement se'ns defineix com a «*cuando no había teléfonos móviles*» i que podríem encabir en els anys vuitanta. Allò que contribueix a donar-nos una idea del tipus d'ambient retratat pel guionista (que sembla haver-lo viscut, retallat i apegat en carn viva en aquest àlbum amb la indispensable coautoria d'un il·lustrador que hi encaixa com un guant) són, més que res, les relacions entre els membres de la colla que retrata: la incomoditat del protagonista pel que fa als estudis o a la relació amb els pares i la desimboltura que el caracteritza amb els amics, les dificultats d'una parella –la formada per Nuria i Pincho– davant d'un embaràs imprevist, l'autèntic esdeveniment que suposa el fet que un dels membres de la colla tinga cotxe, l'aïllament relatiu d'un altre integrant del grup fins que troba parella, la inesperada mort d'un company en accident de trànsit... Vicissituds, en definitiva, per les quals segurament han

passat tots els joves de totes les generacions recents.

Las manos en los bolsillos conta, com qui no vol la cosa –com sol passar realment, també–, de quina manera aquest estadi de la joventut va desapareixent, i com els membres d'una colla que es desintegra de manera irreversible actuen com segurament actuarien: anant a fer les últimes copes i amb les mans a les butxaques. No és poc que un àlbum d'aquestes característiques aconseguisca plenament allò que s'hi proposa, i aquest, sens dubte, ho fa. L'edició és més que correcta, amb un preu excel·lent (sobretot tenint en compte els estàndards de l'editorial i, en general, l'encariment progressiu del còmic de tota mena), i de fet una de les poques coses clarament discutibles són els textos en la nostra llengua que hi apareixen, ja que és obvi que manquen d'una revisió adequada i, en definitiva, *canten* molt més que els nombrosos i generalment estridents grups musicals que hi desfilen, tot i que indubtablement també compleixen la funció de fer més creïble allò que passa i on passa. És un detall que podria corregir-se en una pròxima edició, i totes dues coses, la correcció i la nova edició, serien més que merescudes per un còmic així.

Felip Tobar